

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
25 червня 2026 року,
протокол № 13.

Т.в.о. ректора, голова вченої ради
університету, доктор юридичних наук,
професор

Олег ОМЕЛЬЧУК

25 червня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю D8 Право
галузі знань D Бізнес, адміністрування та право
Освітня програма «Магістр права»

РОЗРОБНИКИ:

В. о. професора кафедри приватного права,
кандидат юридичних наук, доцент

22 травня 2026 року

Світлана ЯКИМЧУК

В.о. доцента кафедри приватного права,
доктор філософії з права

22 травня 2026 року

Ірина ВАГІНА

Схвалено кафедрою приватного права
25 травня 2026 року, протокол № 11.

Завідувач кафедри приватного права,
доктор юридичних наук, професор

25 травня 2026 року

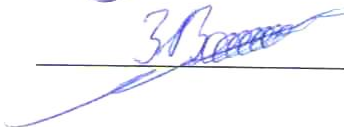

Світлана ГРИНЬКО

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми
18 червня 2026 року

Сергій КРУШИНСЬКИЙ

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
18 червня 2026 року

Віктор ЗАХАРЧУК

Рішення методичної ради університету
18 червня 2026 року, протокол № 8.

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка
18 червня 2026 року

Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни	3
2.	Програмні компетентності і заплановані результати навчання	4
3.	Програма навчальної дисципліни	6
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	12
	4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	12
	4.2. Аудиторні заняття	13
	4.3. Самостійна робота студентів	14
5.	Методи навчання та контролю	14
6.	Схема нарахування балів	15
7.	Рекомендовані джерела	16
	7.1. Основні джерела	16
	7.2. Допоміжні джерела	17
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	20

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– D Бізнес, адміністрування та право
2. Код і назва спеціальності	– D8 Право
3. Назва спеціалізації	– немає
4. Назва дисципліни	– Зобов'язання з відшкодування шкоди
5. Тип дисципліни	– обов'язкова
6. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– другий
7. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– магістр
8. Загальний обсяг вивчення дисципліни (кредитів ЄКТС / годин)	– 4 / 120
9. Форма семестрового контролю	– екзамен
10. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– немає
2) супутні дисципліни	– Проблеми нормотворення та правозастосування
	– Юридичний супровід економічної діяльності
3) наступні дисципліни	– Практика цивільного судочинства
	– Застосування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод
	– Практика забезпечення конституційних прав людини
	– Альтернативне вирішення правових спорів
4) дисципліна пов'язана з такими вибічковими дисциплінами	– Докази та доказування у цивільних справах
	– Захист прав споживачів за законодавством України та Європейського Союзу
	– Міжнародні організації в сфері безпеки
	– Міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди
	– Охорона і захист трудових прав та законних інтересів працівників
	– Правові механізми подолання наслідків збройного конфлікту
	– Проблеми виконання судових рішень
11. Мова вивчення дисципліни	– українська

2. Програмні компетентності і заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	Спеціальні компетентності СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

	СК 4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України. СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції. СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності. СК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування. СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією. СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.
Програмні результати навчання	РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. РН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження. РН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи. РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання. РН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг. РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції. РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів. РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Зобов'язання з відшкодування шкоди як інститут цивільного права України

Походження зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). Деліктні зобов'язання у приватному праві Стародавнього Риму. Історія розвитку зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань) в Україні: старослов'янському, дореволюційному, радянському і сучасному праві.

Поняття та ознаки зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). Деліктні зобов'язання і зобов'язання внаслідок завдання шкоди: проблема співвідношення.

Концепції деліктних зобов'язань у цивільно-правовій доктрині. Сучасна вітчизняна концепція деліктних зобов'язань.

Деліктні зобов'язання в системі зобов'язань в цивільному праві України. Деліктні зобов'язання і договірні зобов'язання. Деліктні зобов'язання і зобов'язання зі створення загрози завдання шкоди. Деліктні зобов'язання і зобов'язання із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Деліктні зобов'язання і зобов'язання внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Деліктні зобов'язання і зобов'язання внаслідок завдання шкоди.

Функції деліктних зобов'язань. Охоронна і захисна функція. Відновлювальна і компенсаційна функції. Превентивно-виховна функція. Каральна функція.

Тема 2. Зобов'язання з відшкодування шкоди як правовідносини

Суб'єкти правовідносин із деліктних зобов'язань. Деліктоздатність як передумова виникнення деліктних зобов'язань. Поняття, значення та види цивільної деліктоздатності. Боржник і кредитор у деліктному зобов'язанні. Спільне завдання шкоди декількома особами та їх відповідальність. Регресна вимога при відшкодуванні шкоди. Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність.

Об'єкти правовідносин із деліктних зобов'язань. Зміст правовідносин із деліктних зобов'язань. Принцип повного відшкодування. Врахування вини потерпілого і матеріального становища особи, що завдала шкоду.

Поняття і зміст деліктної відповідальності. Особливості деліктної відповідальності. Співвідношення понять «деліктне зобов'язання» і «деліктна відповідальність».

Тема 3. Підстава та умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди

Співвідношення понять «підстава» та «умова». Делікт як підстава виникнення деліктних зобов'язань. Загальні та спеціальні умови.

Шкода як умова виникнення деліктних зобов'язань. Майнова і моральна шкода. Співвідношення понять «шкода» і «збитки». Характерні ознаки збитків. Види збитків: прямі і непрямі збитки. Склад збитків: реальні збитки і упущена вигода.

Поняття протиправної поведінки. Конструкція деліктних зобов'язань: «принцип завдання» і «принцип вини». Форми протиправної поведінки деліквента: рішення, дія і бездіяльність. Ознаки протиправної бездіяльності. Випадки правомірного завдання шкоди. Виконання обов'язку, зокрема наказу командира (начальника). Згода потерпілого. Самозахист (необхідна оборона). Крайня необхідність. Прийняття закону про припинення права власності на певне майно.

Причинний зв'язок між шкодою та протиправною поведінкою заподіювача як умова виникнення деліктних зобов'язань. Теорії причинно-наслідкового зв'язку. Основні положення про причинність. Простий і складний причинно-наслідковий зв'язок.

Вина як умова виникнення деліктних зобов'язань. Ознаки вини в цивільному праві. Умисел і необережність як форми вини. Значення грубої і легкої необережності у цивільному праві. Деліктна відповідальність незалежно від вини заподіювача шкоди. Вина потерпілого. Проблема змішаної вини в цивільному праві.

Тема 4. Підстави звільнення від обов'язку з відшкодування шкоди

Випадок. Поняття та ознаки випадку як підстави звільнення від деліктної відповідальності. Походження поняття «випадок».

Непереборна сила. Походження поняття «непереборна сила». Теорії непереборної сили: суб'єктивна та об'єктивна. Співвідношення понять «непереборна сила» і «форс-мажор». Співвідношення понять «непереборна сила» і «випадок».

Умисел потерпілого. Поняття умислу потерпілого. Значення дієздатності потерпілого для звільнення заподіювача шкоди від обов'язку її відшкодувати.

Тема 5. Способи та порядок відшкодування майнової та моральної шкоди

Поняття майнової шкоди. Способи відшкодування майнової шкоди. Відшкодування шкоди в натурі. Відшкодування завданих збитків. Склад збитків. Упущена вигода. Реальні збитки. Принцип повного відшкодування майнової шкоди і принцип реального відшкодування. Способи відшкодування майнової шкоди залежно від об'єкта посягання (шкода, завдана майну; шкода, завдана здоров'ю; шкода, завдана життю).

Визначення розміру відшкодування майнової шкоди. Підстави для збільшення та зменшення розміру відшкодування майнової шкоди. Способи доказування розміру завданої майнової шкоди.

Поняття моральної шкоди. Способи відшкодування моральної шкоди. Натурально-речовий і грошовий способи. Основні засади визначення розміру відшкодування моральної шкоди: справедливість, розумність, добросовісність.

Об'єктивні та суб'єктивні критерії визначення розміру моральної шкоди. Особливості визначення розміру моральної шкоди, завданої у разі пошкодження чи знищення майна потерпілого, завдання ушкодження здоров'я, приниження честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, а також завдання смерті фізичної особи. Особливості визначення розміру моральної шкоди, завданої юридичній особі приниженням її ділової репутації.

Основні методики визначення розміру моральної шкоди. Значення проведення психолого-психіатричної експертизи та психолого-медико-психіатричної експертизи для оцінки душевних страждань фізичної особи.

Порядок здійснення відшкодування моральної шкоди.

Відмінність між регресним позовом та позовом про відшкодування шкоди.

Тема 6. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної чи фізичної особи

Поняття та характерні ознаки зобов'язань внаслідок завдання шкоди працівником чи іншою особою юридичної чи фізичної особи. Умови виникнення деліктного зобов'язання. Ознаки протиправної поведінки. Складові елементи причинного зв'язку (складний зв'язок). Сутність вини фізичної чи юридичної особи, працівник якої завдав шкоду. Регресне зобов'язання. Зіткнення цивільно-правової і матеріальної відповідальності. Особливості відшкодування шкоди, завданої учнями, студентами, практикантами та стажерами.

Тема 7. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої органами влади чи їх посадовою або службовою особою

Поняття та характерні ознаки зобов'язань внаслідок завдання шкоди, завданої органами державної влади, органами влади Автономної республіки Крим, органами місцевого самоврядування, а також незаконними діями їх посадових або службових осіб. Суб'єкти деліктної відповідальності. Особливості відшкодування шкоди, завданої органами державної влади, органами влади Автономної республіки Крим та органами місцевого самоврядування в галузі нормотворчої діяльності.

Умови виникнення деліктного зобов'язання. Ознаки протиправної поведінки. Складові елементи причинного зв'язку (складний зв'язок). Значення вини посадової або службової особи, яка завдала шкоди. Регресне зобов'язання.

Поняття і характерні ознаки зобов'язання внаслідок завдання шкоди незаконними діями посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. Суб'єкти деліктної відповідальності.

Умови виникнення деліктного зобов'язання. Ознаки протиправності поведінки завдавача шкоди. Види незаконних дій посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. Юридичне значення самообмови. Види шкоди і способи її відшкодування. Складові елементи причинного зв'язку (складний зв'язок). Значення вини посадової або службової особи, яка завдала шкоди. Особливості регресної вимоги у деліктному зобов'язанні

Особливості зобов'язання внаслідок завдання шкоди незаконним рішенням суду у цивільній справі.

Участь держави у зобов'язаннях внаслідок завдання шкоди злочином.

Тема 8. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, адієздатною особою

Особливості деліктних зобов'язань із неповноцінним суб'єктом.

Суб'єкти відшкодування шкоди, завданої малолітніми особами. Умови виникнення деліктного зобов'язання. Складові елементи причинного зв'язку (складний зв'язок). Значення вини суб'єкта відшкодування. Завдання шкоди декількома малолітніми особами.

Суб'єкти відшкодування шкоди, завданої неповнолітніми особами. Умови виникнення деліктного зобов'язання. Складові елементи причинного зв'язку (складний зв'язок). Значення вини суб'єкта відшкодування. Завдання шкоди декількома неповнолітніми особами. Регресне зобов'язання.

Суб'єкти відшкодування шкоди, завданої недієздатними особами. Умови виникнення деліктного зобов'язання. Складові елементи причинного зв'язку (складний зв'язок). Значення вини суб'єкта відшкодування.

Випадки відшкодування шкоди батьками, позбавленими батьківських прав.

Особливості виникнення деліктних зобов'язань внаслідок завдання шкоди фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними (адієздатними особами).

Тема 9. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки

Поняття джерела підвищеної небезпеки. Розвиток вчення про джерело підвищеної небезпеки. Ознаки джерела підвищеної небезпеки. Види джерел підвищеної небезпеки. Поняття та ознаки транспортного засобу як джерела завдання шкоди.

Умови виникнення деліктного зобов'язання. Особливості вираження протиправної поведінки заподіювача шкоди. Діяльність особи, пов'язана з транспортним засобом, як умова виникнення зобов'язань. Складові елементи причинного зв'язку (складний зв'язок). Значення вини для виникнення деліктного зобов'язання.

Суб'єкт відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Поняття володільця джерела підвищеної небезпеки. Юридичний і матеріальний критерії. Правові підстави виникнення права володіння транспортним засобом.

Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки. Особливості відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності внаслідок взаємодії транспортних засобів. Особливості відшкодування шкоди, завданої транспортним засобом у випадку незаконного заволодіння ним. Особливості відшкодування шкоди, завданої гіроскутером, ховербордом, моноколесом, сегвеем, електроскутером, трициклоподом та іншими електричними пристроями.

Значення цивільного страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки. Порядок виплати страхового відшкодування в разі укладення однією особою договору обов'язкового та договору добровільного страхування цивільно-правової відповідальності в декількох страховиків. Особливості здійснення страхового відшкодування в разі завдання шкоди внаслідок взаємодії транспортних засобів.

Особливості відшкодування шкоди, завданої підрядними роботами.

Підстави звільнення від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Непереборна сила. Умисел потерпілого.

Тема 10. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи

Поняття і характерні ознаки зобов'язань внаслідок завдання шкоди каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я. Умови виникнення деліктного зобов'язання. Специфіка об'єкта

посягання. Форми вираження протиправної поведінки заподіювача шкоди: каліцтво (травма і професійне захворювання) та інше ушкодження здоров'я (загальне захворювання).

Порядок обчислення розміру відшкодування. Значення втрати загальної і спеціальної працездатності потерпілою особою. Підстави зменшення і збільшення розміру відшкодування. Особливості визначення заробітку (доходу), втраченого внаслідок каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я фізичної особи, яка працювала за трудовим договором, а також фізичної особи-підприємця. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої особи.

Поняття і характерні ознаки зобов'язань внаслідок завдання шкоди життю фізичної особи. Умови виникнення деліктних зобов'язань. Способи відшкодування завданої шкоди. Відшкодування витрат на поховання. Особи, які мають право на відшкодування шкоди у разі смерті потерпілого. Підстави зменшення і збільшення розміру відшкодування.

Тема 11. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України

Поняття та загальні засади відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України. Правові механізми відшкодування шкоди. Протиправність як умова виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди. Деліквент і потерпілі особи у таких зобов'язаннях. Особливості відповідальності Російської Федерації за шкоду, завдану внаслідок збройної агресії, та практика розгляду відповідних справ національними судами України.

Поняття та види шкоди, завданої збройною агресією. Особливості визначення та оцінки майнової і моральної шкоди. Шкода, завдана знищенням, пошкодженням або втратою майна, позбавленням можливості користування та розпорядження майном, а також упущена вигода. Особливості доказування розміру завданої шкоди та використання оцінки й експертизи майна.

Причинно-наслідковий зв'язок між протиправним діянням та завданою шкодою. Вина у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії. Особливості доказування факту завдання шкоди, її причинного зв'язку зі збройною агресією та розміру збитків. Судова практика щодо відшкодування майнової та моральної шкоди.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Зобов'язання з відшкодування шкоди як інститут цивільного права України	6	1	1	–	–	4	6	-	0,4	–	–	5,6
2.	Зобов'язання з відшкодування шкоди як правовідносини	6	1	1	–	–	4	6	-	0,4	–	–	5,6
3.	Підстава та умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди	10	2	1	–	–	7	10	1	0,4	–	–	8,6
4.	Підстави звільнення від обов'язку з відшкодування шкоди	10	2	1	–	–	7	10	1	0,4	–	–	8,6
5.	Способи та порядок відшкодування майнової та моральної шкоди	11	2	2	–	–	7	11	–	0,4	–	–	10,6
6.	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної чи фізичної особи	10	2	2	–	–	6	10	1	0,5	–	–	8,5
7.	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої органами влади чи їх посадовою або службовою особою	10	2	2	–	–	6	10	1	0,5	–	–	8,5
8.	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, адієздатною особою	14	2	2	–	–	10	14	2	1	–	–	11

9.	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки	16	2	2	–	–	12	16	2	2	–	–	12
10.	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи	16	4	2	–	–	10	16	2	1			13
11.	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України	11	2	2			7	11	2	1			8
	Всього годин	120	22	18	–	–	80	120	12	8	–	–	100

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в силабусі навчальної дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань визначаються в силабусі навчальної дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів денної форми навчання включає опрацювання завдань до кожної теми та виконання індивідуальних завдань.

4.3.2. Самостійна робота студентів заочної форми навчання включає опрацювання завдань до кожної теми та виконання письмових контрольних робіт.

4.3.3. Завдання для самостійної роботи студентів, а також порядок здобуття балів за самостійну роботу визначаються в силабусі навчальної дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.
- 3) дискусія.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- 1) дискусійне обговорення проблемних питань;
- 2) вирішення ситуаційних завдань;
- 3) повідомлення про виконання індивідуальних завдань;
- 4) складання окремих видів документів.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;

- 5) складання окремих видів документів за ситуаційними завданнями;
 - 6) захист підготовленого публічного виступу.
- Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.
Структура екзаменаційного білету включає три теоретичних питання.

ЗРАЗОК

1. Поняття та особливості зобов'язань з відшкодування шкоди.
2. Значення вини як умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди.
3. Особливості відшкодування моральної шкоди.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів визначаються в силабусі навчальної дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>

4. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1909-20>
5. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 21.05.2024 № 3720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3720-20>
6. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : Закон України від 19.05.2011 № 3390-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3390-17>
7. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/266/94-вр>
8. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення : Закон України від 13.12.2001 № 2893-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2893-14>
9. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/326-2022-п>
10. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 23.02.2023 № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2923-20>
11. Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності : наказ Міністерства економіки України, Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1522-22>
12. Деякі питання щодо функціонування інформаційної системи для забезпечення збирання, обробки та обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України : постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2025 № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/450-2025-п>
13. Деякі питання запровадження оцінювання повсякденного функціонування особи : постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1338-2024-п>
14. Гринько С. Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права : поняття, система, рецепція : монографія за наук. ред. Є. О. Харитонова. Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2012. 724 с.
15. Боброва Д. В. Зобов'язання із заподіяння шкоди. Цивільне право України : підручник : у 2 кн. за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. К. : Юрінком Інтер, 2002. Кн. 2. С. 505–566.
16. Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник за заг. ред. С.С. Бичкової. 3–те вид., перероб. і доп. К. : Алерта, 2014. 496 с.
17. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. Том 1. Книги 1- 4. За заг. ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, В.В. Цюри. 7-ме видання. Київ. Юрінком Інтер, 2025. С. 1220.

7.2. Допоміжні джерела

1. Анікіна Г.В., Якимчук С.О. Умови виникнення деліктного зобов'язання в праві зарубіжних країн та України. Економіка. Фінанси. Право.2023. № 5. С. 79-85.

URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.5.17>

2. Buletsa S., Hrinko S., Hrinko R., Anikina H. Wrongful omission as a condition for tort liabilities. *Journal of legal studies*. 2020. № 25 (39). P. 128-143.

3. Булеца С.Б., Гринько С.Д., Турияниця В.В., Ревуцька І.Е., Паніна Ю.С. Моральна шкода в медицині. GEORGIAN MEDICAL NEWS. 2019. № 3 (288). С. 146-154. URL: <https://surl.li/xgvhzp>

4. Гринько С. Д., Гринько Р.В. Безпілотний автомобіль як джерело завдання шкоди: цивільно-правовий аспект. *Університетські наукові записки*. 2019. Том 18. № 3. С. 91-100. URL: <https://doi.org/10.37491/UNZ.71.8>

5. Гринько С. Д. Значення наказу командира для виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої військовослужбовцем унаслідок його виконання. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 48. С. 27-34. URL: <http://clj.nuoua.od.ua/archive/48/3.pdf>

6. Davydova I., Zhurylo S., Havrik R., Yakymchuk S. (2023). The civil process and artificial intelligence: implementation problems. *Justicia. Revista Eduweb*, 17(4), 154-164. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.04.15>

7. Inna Apalkova, Vladimira Dobrovolska, Yuliia Pavlova, Svitlana Yakymchuk, Volodymyr Yarmaki. Force majeure as grounds for exemption from liability: International approach and Ukrainian experience in terms of the military conflict. (Форс-мажор як підстава звільнення від відповідальності: Міжнародний підхід та український досвід в умовах військового конфлікту). *Cuestiones Politicas*. Vol.41, №79 (2023), 433-452. URL: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4179.29>

8. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди в цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монографія. Міністерство освіти і науки України; Одеська юрид. акад. Одеса: Юридична література, 2008. 360 с.

9. Лесько Ю. В. Володілець транспортного засобу як суб'єкт цивільно-правової відповідальності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 6. Т. 1. С. 97-101.

10. Лесько Ю. В. Страхування цивільно-правової відповідальності в зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії транспортних засобів. *Університетські наукові записки : Часопис ХУУП*. 2016. № 1. С. 118-129.

11. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0006700-92>

12. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0004700-95>

13. Справа № 175/8881/23 за позовом про відшкодування моральної шкоди, спричиненої збройною агресією Російської Федерації проти України. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/info_vudshkod_agresor/2025_01_29_61_665_25

14. Танасюк О. Є. Підстави та умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи. *Журнал східноєвропейського права*. 2025. № 138. С. 203–212. URL: <https://doi.org/10.71404/2409-6415.138.25>

15. Танасюк О. Є. Поняття та особливості зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5: частина 1. С. 297–302. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/52.pdf>

16. Танасюк О. Є. Цифрова річ як об'єкт загрози завдання шкоди фізичній особі у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи. *Наукові записки. Серія: Право*. 2025. № 18. С. 330–336. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/issue/view/11/19>

17. Танасюк О. Є., Якимчук С. О. Юридична особа як суб'єкт зобов'язань з

відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи. *Юридична Україна*. 2025. № 9. С. 223–228. URL: [https://doi.org/10.37749/2308-9639-2025-9\(273\)-6](https://doi.org/10.37749/2308-9639-2025-9(273)-6)

18. Тутова Ю. В. Заходи відповідальності у контексті компенсації шкоди, завданої збройною агресією. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6, ч. 1. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.06.1.64. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/346079>

19. Чорнолуцький Р., Зубрицький М., Муравйова І., Часовников Д., & Вацюк В. (2025). Актуальні проблеми реалізації та захисту цивільних прав осіб, постраждалих від збройної агресії в умовах війни. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. *Юридичні науки*, (4(76)), 54-58. <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2025.4.9>

20. Якимчук С.О., Танасюк О.Є. Співвідношення зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої під час рятування життя, здоров'я та майна фізичної особи, із договірними та деліктними зобов'язаннями. *Журнал східноєвропейського права*. 2026. № 146. С.290-301. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2026/05/yakymchuk_tanasyuk_146.pdf

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a> - Законодавство України на сайті Верховної Ради України.
2. <http://www.ccu.gov.ua/> - Конституційний Суд України
3. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/> — Верховний Суд.
4. <https://www.facebook.com/supremecourt.ua/> — Верховний Суд.
5. <https://court.gov.ua/> — Судова влада України.
6. https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/velyka_palata/ — Велика Палата Верховного Суду.
7. https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_cil/ — Касаційний цивільний суд.
8. <http://www.president.gov.ua/documents/> — Офіційні документи на Офіційному представництві Президента України.
9. <http://www.kmu.gov.ua/control/> — Урядовий портал.
10. <http://www.minjust.gov.ua/> — Міністерство юстиції України.
11. <http://zakon.nau.ua/> — Професійна юридична система Мега-НаУ.
12. <http://www.ligazakon.ua/> — правовий портал Ліга: Закон
13. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/> — Наукова періодика України на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
14. <http://www.reyestr.court.gov.ua/> — Єдиний державний реєстр судових рішень.